

CİLT 15, SAYI: 9 EYLÜL 1987

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) EYLÜL - 1987
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Ömer Dinçkök*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan:
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:

Bu sayıda:

Nilgün Demirtaş

Erol Koç

Cem Payaşhoğlu

Dergideki yazılar kaynak olarak TUSİAD GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:

Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10

Harbiye - İstanbul Tlf: 146 24 12 - 140 12 05

Bastıldığı Yer:

İDE AJANS TİC. LTD. ŞTİ.

Tel: 526 54 60

Bu Sayıda,

TUSİAD'dan Haberler.	4
Uluslararası Para Reformu Arayışları.	6
Uluslararası Ticarete Daha Adil Kurallar	11
AT'da İşçi ve İşveren Görüşleri.	15
Gelişmekte Olan Ülkelerde İmalat, Sanayinde Durum	17
İsveç'te Tarafsız Kurullar/ (Ombudsman'lar)	20
Bürokrasisi Olmayan Bir İşletme	23
Fransız Tarımında Robotlar	27
TUSİAD 1987 Gazetecilik Ödülleri.	31

TÜSİAD'dan Haberler

- 1) TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök ve Yönetim Kurulu Üyeleri 14 Ağustos 1987 tarihinde Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren'e Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde bir nezaket ziyaretinde bulunmuşlar ve ekonomide güncel sorunlar ile ilgili bir görüşme yapmışlardır.
- 2) TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök, Başbakan Sayın Turgut Özal ile 16 ve 17 Ağustos 1987 tarihlerinde güncel ekonomik sorunlar ile ilgili iki görüşme yapmıştır.
- 3) TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Cem Boyner, Yönetim Kurulu Üyesi Ali Nizamoğlu ve TÜSİAD üyelerinden Asım Kocabıyık TÜSİAD adı-

na 15-17 Temmuz 1987 tarihleri arasında Başbakan Sayın Turgut Özal ile birlikte Suriye'ye gitmişlerdir.

- 4) TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkan Yardımcısı Şahap Kocatopçu ve TÜSİAD Avrupa Topluluğu Çalışma Grubu Başkanı Yıldırım Aktürk 1-4 Eylül 1987 tarihlerinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenen 1. Sanayi Şurası'na katılmışlardır.
- 5) 19 Ağustos 1987 tarihinde TÜSİAD Merkezinde Sayın Yıldırım Aktürk'ün başkanlığında ilgilenen üyelerimizin ve uzmanlarının katıldığı Avrupa Topluluğu Çalışma Grubu Toplantısı'nın ikincisi yapılmıştır. Toplantıda tartışmalar Ankara'yla temas, AT'na Türkiye'nin tanıtımı ve çalışma gruplarının çalışma sahası ve tarzı üzerinde yoğunlaşmış ve üçüncü toplantının 15 Eylül 1987 günü yapılması kararlaştırılmıştır.
- 6) Ağustos ayı içinde Mustafa Taviloğlu Derneğimize üye olmuştur.

Uluslararası Para Reformu Arayışları

Sabit kur sisteminden dalgalı kur sistemine geçeli henüz 13 yıl olmasına rağmen uluslararası parasal alanda yeni reform arayışları devam etmektedir. Dalgalı kur sistemine geçişten bu yana gözlenen yüksek fiyat artışları, düşük kalkınma hızları, giderek artan işsizlik oranları ve korumacılık eğilimleri karşısında uluslararası parasal sistemin bu oluşumlara katkısı daha fazla tartışılmaya başlanmıştır.

Bu tartışmaların sonucu, Mayıs 1983'te Williamsburg'da toplanan sanayileşmiş yedi ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının sistemde ne gibi değişiklikler ve iyileştirmeler yapılması konusunda 10'lar grubu olarak adlandırılan ülkelerden hazırlamalarını istedikleri rapor geçen sene sonuçlanmıştır. Raporda uluslararası parasal sistemin işleyişinin iyileştirilmesine yönelik olarak ileri sürülen görüş ve öneriler şun-

lardır:

- a) Kur sisteminin işleyişi: Mevcut sistem ile ilgili başlıca eleştiriler; kurlar arasında kısa dönemde ortaya çıkan değişimler ve dalgalanmaların çok fazla olduğu, sanayileşmiş başlıca ülkelerin uyguladıkları ekonomi politikalarının reel kurların denge seviyesinden ayrılmasına neden olduğu ve bunun da kaynak dağılımını bozup korumacılığı arttırdığı yolundadır. Ayrıca ileride oluşacak kur seviyesinin gelecekte uygulanması beklenen makroekonomik politikalarından etkileneceği gerçeğine rağmen sanayileşmiş ülkeler arasındaki işbirliği ve koordinasyonun zayıf olması belirsizliklerin kaynağını teşkil etmekte ve aşırı kur dalgalanmalarına neden olmaktadır.

Mevcut sistemi savunanlar ise, kısa dönemde kurlar arasındaki değişmelerin global ekonomik ve politik nedenlerden kaynaklandığını, kur dalgalanmalarının dünya ticaretini etkilediğine dair kesin bulguların tespit edilmediğini, kurların denge seviyesinin belirlenmesinin güç olduğunu, maliye politikası alanında yapılacak reformların kur reformlarının-

dan daha etkili olacağını belirtmektedirler.

Bu eleştiriler ve savunmalar çerçevesinde kur sisteminde istikrar sağlanması amacıyla yönelik olarak makroekonomik politikalara objektif kıstaslar ve hedefler konulması, mevcut kuramsal çerçevede ahenkli politika uygulanması önerilmektedir.

b) Kur politikalarının izlenmesi:

Uluslararası para sisteminin işleyişinde önemli rolü olan kur politikasının izlenmesi ve kollanması görevi IMF'nin ana sözleşmesi ile bu kuruluşa verilmiştir. Ancak IMF'nin bu fonksiyonu kuruluştan kredi kullanan ve dünya ekonomisi içinde ağırlığı az ülkeler açısından yoğun bir şekilde yerine getirilirken, bu kapsama girmeyen sanayileşmiş ülkelerin iç ekonomi politikaları açısından başarısız kalmıştır. Dolayısıyla, dünya ekonomisindeki gelişmelere etkisi fazla sanayileşmiş ülkelerin politika düzenleme ve uygulamalarında IMF'nin daha etkin olması gereği ve bunun yöntemleri tartışmaların odak noktasını teşkil

etmektedir. Ayrıca kur politikalarının izlenmesinin yalnızca IMF çerçevesinde değil, çok taraflı olarak ilgili ülkeler arasında da gerçekleştirilmesi ve bu amaca yönelik teknik ve pratik yolların araştırılması üzerinde durulmaktadır.

c) Uluslararası likiditenin idaresi ve SDR'nin rolü:

Dalgalı kur sistemine geçişten bu yana uluslararası para sisteminde gözlenen en önemli gelişmelerden biri uluslararası rezerv yaratılması ve sağlanmasında özel finansman ve kredi kurumlarının öneminin yıllar içinde giderek artmasıdır. Ancak bu kurumlar, belirli dönemlerde gereğinden fazla likidite yaratırken ihtiyaç bulunduğu dönemlerde likiditeyi kısmışlar ve bazı ülkelerin kredi değerliliği konusunda zamanında ve doğru biçimde karar verememişlerdir. Bu durum, likiditenin uluslararası dağılımında ve piyasa mekanizmasının işleminde sorunlar ortaya çıkarmıştır. Sisteminin güçlendirilmesine ve SDR'nin kullanımının buna katkısına yönelik olarak,

Kredi değerliliğini iyi bir şekilde ölç-

meye yarayan veri sisteminin geliştirilmesi,

- Resmi yardımların artırılması yolu ile uluslararası piyasalardan sınırlı kredi bulabilen ülkelerin kredi değerliliklerinin yükseltilmesi,
- SDR tahsisi yolu ile ek likidite ihtiyaçlarının karşılanması,
- SDR yolu ile borç alınan rezervlerin, toplam rezervler içindeki oranının azaltılması,
- Beş ülkenin para birimlerinden oluşan daha istikrarlı SDR kullanımının uygulanması ve böylece ülke rezervlerinin bir para biriminden diğerine kaymasının önlenmesi, üzerinde durulan noktalar.

Uluslararası para sisteminde politik düzeye indirgenen bu reform arayışları ile ilgili tartışmaların bir süre daha devam edeceği açıktır. Sistemde mevcut sorunların dünya ekonomisinde geçmişte ortaya çıkan olumsuzluklardan mı yoksa sistemin kendisinden mi kaynaklandığı tartışılmaya devam edilecektir.

Kaynak: IMF

Uluslararası Ticarete Daha Adil Kurallar

GATT'a üye 92 ülkenin temsilcileri imalat sanayisindeki malların ticaretini düzenleyen kuralların, tarım ve hizmetlere de uygulanması konusu üzerinde çalışmaktadırlar. ABD, bankacılık, sigorta ve gemicilik gibi hizmetlerin, Avustralya ve Kanada ise özellikle tarımın GATT kuralları kapsamına alınmasını istemektedirler.

Bugünkü uluslararası kurallar, yurtdışında üretilenleri tehlikeye sokacak malların ithalatına sınırlama getirerek, koruma uygulanmasına imkan vermektedir. Ancak, son yıllarda birçok ülke GATT kurallarını uygulamayıp, kendileri çeşitli kısıtlamalar getirmişlerdir. Örneğin, Fransa çok ağır, yorucu ve uzun süren gümrük kontrolleri ile Japon videoların Fransa'ya girişini engellemeye çalışmaktadır. Fransa, Japon firmalar Fransızlara lisans verdikten ve ortak girişimi kabul ettikten sonra bu politikadan vazgeçmiştir.

ABD darningin "mallarin uluslararası piyasa-da yurtiçinden daha ucuza satılması" şeklindeki tanımını kabul etmemekte, satış fiyatının malın maliyeti üzerine yüzde 10 önceden tahmin edilemeyen masraflar ve yüzde 8 kâr konduktan sonraki değerin altında belirlenmesini dumping olarak nitelendirmektedir. Yani maliyeti 10.000 dolar olan bir arabanın 11.800 dolardan ucuza satılmaması gerekmektedir. Japonlar teknolojik üstünlüğe sahip ABD firmalarının ülkeye girişini engellerken ABD fotoğraf albümlerinin ülkeye girişini dahi dumping gerekçesi ile engellemektedir.

Yani, Japonya bu konuda stratejik önemde kararlar alırken, ABD gelişigüzel, ekonomi için hiç de tehlikeli olmayacak mallar için dahi engelleme kararı almaktadır. Bu tip gelişigüzel kısıtlamalardan dünya ekonomisi genel olarak zarar görmektedir.

GATT kurallarına bir kısım ülkenin uymamasının nedeni kişi başına gelirin 17.000 dolar olduğu ülkelerin yanında 500 doların altında bulunduğu ülkelerin de dünya ticaretinde yer almasıdır. Dolar, tahminlerin ötesinde değer kazanmış ve ABD'de olağanüstü bir ticaret açığı oluşmuştur.

Bugün dünya ticaretinde tek tip kuralların uygulanması mümkün gözükmemektedir. Ülkeler, kişi başına gelirleri arttıkça bir kurallar dizisinden diğerine geçmelidirler. Kişi başına gelirin 15.000 dolardan yüksek olduğu ülkelerin, imalat, sanayi ve tarım malları ile hizmetlere piyasalarını açmaları ve geri kalan ülkelerin gelişmesi için bir itici güç teşkil etmeleri gerekmektedir. Öte yandan, kişi başına düşen gelirin 500 dolardan az olduğu ülkelerin de kıt miktardaki dövizlerini lüks tüketim mallarına harcamamaları için istedikleri ithalatı kısıtlayabilmeleri gerekmektedir. Bu iki tip ülke dışındakilerin ise gelirleri arttıkça pazarlarını açmaları istenebilir. Eğer bir ülke uygun bir şekilde piyasasını açmayacak olursa, bunun diğer ülkelere olan ihracatı kısıtlanabilir.

Japonya ve Kanada gibi ihracatları ithalatlarından yüksek olan ülkelerin ithalatlarını arttırmaları böylece dünya ticaret hacminin yükselmesine katkıda bulunmaları, aksi halde ticaret fazlalarına bir vergi konması düşünülebilir. İhracatı ithalatını sadece yüzde 5 aşan bir ülkenin vergi ödemeyip, bu oranın yüzde 25 ve üzerinde olduğu ülkelerin ihracatın ithalatı aşan kıs-

mu üzerinden yüzde 90 vergi ödeyeceđi bir sistem geliřtirilebilir. Bu yolla toplanan fonlar fakir űlkelere yardım için Dűnya Bankası'na devredilebilir. Yardım alan űlkeler de bunu ekonomik kalkınmalarında gerekli mal ve hizmet ihracatı için harca-yabilirler ve bűylece dűnya ticaretinde dengeye dođru yol alınabilir.

Bu tip dűzenlemeler henűz GATT'ın gűn-deminde bulunmamaktadır. Tarım űrűnle-rinde ve hizmetlerde daha serbest bir po-litikanın uygulanması dűřűnűlűyorsa da ne zaman bunun gerçekleřeceđi belirsizdir. Her ne kadar Hindistan ve Brezilya gibi geliřmekte olan űlkeler piyasalarını ABD'nin hizmet sektűrűne açma taraftarı deđil-lerse de, kendi istekleri dođrultusunda bařka bazı kuralların uygulanabilmesi için bu yűnde taviz vermeye razıdırlar. GATT'ın son gűrűřmelerinin dűrt seneden űnce tamamlanması beklenmemektedir. Ancak, űzellikle zengin ve fakir űlkeler arasındaki farklılıkları gűzűnűne alacak yeni uygulamalara sűratle geçilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynak: Technology Review

AT'da İşçi ve İşveren Görüşleri

Avrupa Topluluğu'nda işçi ve işverenlerin işgücü piyasasında daha fazla esneklik sağlanması konusundaki görüşlerini yansıtan bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçları işçilerin sandığından daha fazla yeniliklere yatkın olduklarını, performans önem verdiklerini göstermektedir. İşçilerin yarıdan fazlasının daha esnek çalışma saatleri, performansa göre ücret, güç ekonomik koşullarda ücrette indirim ve iş saatlerinin azaltılması yerine ücretlerin artırılmasından yana oldukları anlaşılmıştır.

Sanayi kesiminde işverenler ise ancak aşğıdaki şartların gerçekleşmesi halinde gelecek bir yıl içinde daha fazla işçi istih-

dam edebileceklerini belirtmişlerdir. Bu şartlar; daha kısa ihbar süresi ve işten çıkarma için kanuni işlemlerin basitleştirilmesi, belirli süreli kontratların arttırılması, iş arayanların eğitim seviyesinin yükseltilmesi, maaş ve ücretlerin belirlenmesinde verimliliğe daha çok önem verilmesi, başlangıç ücretlerinin düşük tutulması ve iş saatlerinde esneklik sağlanmasıdır.

Toptan ve perakende dağıtım işindeki işverenlerin istekleri ise iş arayanların eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve belirli süreli kontratların arttırılması dışında yukarıdakiler ile aynıdır.

Yukarıdaki kurumsal değişikliklerin yapılması halinde istihdam gelecek yıl içinde endüstride yüzde 2.7, perakende ticarete yüzde 3.2 ve toptan dağıtımda yüzde 2.5 artabilecektir. Bu durumda araştırma kapsamındaki dokuz ülkede işsizlik yüzde 10'u teşkil eden 2.3 milyon kişiye iş bulunacaktır. Bu hesaplamada, yeni istihdamın kullanılabilir gelir ve uzun vadede üretim üzerindeki etkileri gözönüne alınmıştır.

Kaynak: Dünya Bankası

Piyasa Ekonomisinde Diyalog Zorunlu Mudur?

ON SORU, ON CEVAP

Soru 1 : Kelime anlamıyla diyalog ne demektir? Bir ekonomide aranan açıklıkla ilgisi nedir?

Cevap : Diyalog iki ve daha ziyade kimse-
nin belli bir konuyu bütün boyutlarıyla ve açıkça konuşmaları ve bu konuşmaların kayda geçirilmesidir. Açıklık ise ilişkilerde kişi veya kuruluşların birbirlerinin ne düşündüklerini, ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını, mümkün mertebe bir şey gizlemeden birbirlerine ve kamuoyuna açıklamalarıdır. Bu durumda diyalog açıklığın ve işbirliği sağlamanın bir aracı olmaktadır.

Soru 2 : İş hayatında diyalog ile günlük hayattaki kişilerin diyalogu arasında fark var mıdır?

Cevap : Esas itibariyle diyalogun fonksiyonu her yerde aynıdır. Kişiler arası diyalog gereksiz tartışma ve emekten tasarruf sağlar. İş hayatında diyalog ise çalışma verimini ve huzuru artırır, yatırımları ve istihdamı teşvik eder. Sektörler arası diyalog arttıkça milli gelirdeki artış büyür ve halkın refahı artar. Diyalog yapabilen ülkeler yapamayanlara göre orta ve uzun vadede daha güçlü hale gelirler, diyalogun olmadığı yerde açık veya gizli savaş başlar.

Soru 3 : Açık bir ekonomik düzen ve sistematik bir diyalog sayesinde ekonomik gelişmesi hızlanan ülkeler var mıdır?

Cevap : Bütün dünyada ekonomik kalkınma sermaye yatırımları yanında insan unsurunun iyi eğitilmesine bağlıdır. İyi eğitilse bile işgücünün muhtelif sektörlerde birbirlerinden habersiz çalışmalarını süratle netice almaya manidir. Güneydoğu Asya'da ve özellikle Japonya ve Güney Ko-

re'de iyi geliştirilmiş bir diyalogun neler yarattığı Amerika ve Batı Avrupa ülkeleri tarafından dahi hayranlıkla ve ibretle izlenmekte ve gereken dersler alınmaktadır.

Kültürel nedenlerle Batı Avrupa ülkelerinde kamu ve özel sektörler arasındaki diyalog, kanun ve kararların çıkarılmasından önce meslek kuruluşlarının görüşlerinin alınması yasal bir zorunluluk olduğu halde, Japonya ve benzeri tipteki ülkelerdeki kadar gelişmemiştir.

Soru 4 : Piyasa ekonomisinde diyalog ve açıklık nasıl sağlanır? Kapalı ekonomilerde bir diyalogdan bahsedilebilir mi?

Cevap : Piyasa ekonomisinde açıklık ilk önce piyasaların kurulması, fiyatlar, faiz, ücret, kiralardan serbest olması yolu ile sağlanır. Bu suretle üretici ve tüketiciler her gün gizli tutulmayan değişiklikleri not ederek gelecek için kendilerini hazırlarlar. Kapalı eko-

nomi düzeninde ekonomik faaliyet merkezden verilen emirlerle yürütüldüğünden ekonomide açıklık ve diyalogun yoğunluğu ve derecesi merkezi bürokrasinin kişisel kararlarına bağlıdır.

Soru 5 : Fertlerin ve firmaların piyasa bilgileri dışında diyalog ve açıklığa ihtiyaçları niçin ortaya çıkar ve nasıl giderilir?

Cevap : Piyasa ekonomisinde ekonomiyi yönetenlerin doğru kararlar alabilmek için ekonomiye ait bütün bilgi ve gelişmeleri mümkün mertebe doğru olarak ve en kısa sürede elde etmeleri ve değerlendirmeleri lazımdır. Buna karşılık firma ve gerçek kişilerin de hükümetin elindeki bilgi ve istatistiklerin en kısa sürede sağlamaları en tabii haklarıdır. Örneğin, devletin vergi ve subvansiyonları ne şekilde dağıttığı ve paylaştığının, bütçe giderlerini nasıl saptadığının ayrıntılı olarak bilinmesi firmalararası rekabeti etkilemesi nedeniyle özel bir önemi vardır.

Soru 6 : Açıklık ve diyalog sadece bilgi ve istatistikleri mi kapsar, yoksa sorunlara alternatif yaklaşım tarzlarının karşılıklı görüşülmesini de içerir mi?

Cevap : Diyalog sadece rakamların gizlenmeyerek zamanında açıklanması olmayıp, rakamların ortaya koyduğu sorunların değerlendirilmesi ve çarelerini de kapsar. Zira örneğin devletin vergi gelirlerinin düşmesi nedeniyle bütçe gelirlerini açıklamayarak vergi kayıplarını gizlemesi ve ilgililerle hiçbir görüşme yapmadan aniden yeni vergiler koyma cihetine girmesi iş hayatında kararsızlıklar yaratır ve belli bir muhalefet doğurur.

Soru 7 : Diyaloga inanan bir hükümet bunu ne şekilde gerçekleştirebilir? Diyalog açıklık ötesinde bir karşılıklı olarak kararları etkileme sürecini de kapsar mı?

Cevap : Diyalog; hükümetin sorunlarının olduğu sahalarda ortak komisyon ve forumlarda uzman kişi

ve kuruluşlarının görüşlerini alması ve kendi düşündüklerini de onlara açıklamasıdır. Bu komisyonlar periyodik olarak toplanır ve zabıtları yayınlamak suretiyle bütün kamuoyuna da açıklanır. Bu suretle kararlar alındığı zaman kimse sürprizlerle karşılaşmaz ve ülke çapında düzenli bir uygulama kolaylaşır. Sorunları açıklıkla bilmeyen bir özel sektör hükümeti nasıl desteklemesi gerektiğini de kararlaştıramaz.

Ayrıca diyalog sırasında verilen görüşler hükümeti kesinlikle bağlamayacağından kamu bu diyalogdan karlı çıkar, başarısı kolaylaşır ve siyasi sürtüşmeler ve karşılıklı ithamlar da azalar.

Soru 8 : Diyalog için kurulacak komisyonlarda hangi kuruluşlar hangi seviyede temsil edilmelidir?

Cevap : Diyalog komisyonları bir ihtisas ve karar yeri olduğu için nasıl

ve ne seviyede temsil edileceği hususu ilgili kuruluşun karar organlarının takdirine bırakılmalıdır. Her halükârda komisyona giden kişinin temsil ettiği kuruluşu tam yetkiyle temsil edebilmesi gerekir.

Soru 9 : Hükümetle diyalog komisyonlarına hangi kuruluşlar çağrılmalıdır ve hangi konuları kapsamalıdır?

Cevap : Yasal veya gönüllü büyük küçük bütün sanayici, işadami, esnaf, işçi, serbest meslek ve ekonomik araştırma kuruluşları bu komisyonlara davet edilmelidir. Konular şimdilik şunlar olabilir: Faiz, vergi, yatırımlar, dış ticaret politikası, teşvikler, işsizlik v.s.

Soru 10 : Diyaloga yardımcı diğer tedbirler nelerdir?

Cevap : Diyalog ekonomi ile ilgili devletin elindeki gerek makro ve gerekse sektörel bilgi ve istatistiklerin gizlenmeden ilgililere intikalini gerektirir. Bu amaçla bir

kuruluş, tercihan DİE bu görevi üstlenmeli ve ilgili kuruluşlara bilgiler aynı gün eşit koşullar içinde sağlanmalıdır. Aksi halde, bürokrasi mümkün mertebe bilgileri gizlemekten hoşlanır ve sadece yakınlarına verir veya mevcudu kalmadı diyerek görevini yapmayabilir. Ayrıca, her yıl bakanlıkların bütçeleri ve yapacakları işler halkın anlayacağı biçimde basılarak cüzi bir para karşılığı halka satılmalıdır. Kamunun parasız yayım dağıtımını kişisel amaçlar için kullanıldığından ülkemizde başarılı olmamıştır. Bu nedenle batı ülkelerinde olduğu gibikamukuruluşlarının yayınlarını bulunduran ve maliyet karşılığı satan düzenli dağıtım yerlerine ihtiyaç açıktır. Ayrıca, hükümet gizlilik kararı verilmeyen bilgi ve dökümanları halka ve araştırma kuruluşlarına kasden veya ihmal sureti ile verilmemesi halinde memurların cezalandırılacağını da yasalarda belirtmelidir.

Gelişmekte Olan Ülkelerde İmalat Sanayiinde Durum

Dünya Bankası gelişmekte olan 43 ülkeyi 1966-73 ve 1974-85 dönemleri itibariyle imalat sanayi mallarının ihracattaki payına göre bir sıralamaya tabi tutmuştur. Her iki dönemde de Hong-Kong birinci, Kore ikinci sırada yer almıştır. En yüksek performansı kırkikinci sıradan yirminci sıraya yükselen Peru ve otuzuncudan on ikinciye yükselen Endonezya göstermiştir. Türkiye sıralamada ilk dönemde on altıncı sırada, ikinci dönemde ise sekizinci sırada yer almıştır. Ancak ilk dönemde imalat sanayi katma değer artışı %7.5-10 arasında iken, bu oran 1973-85. döneminde %0-5'e düşmüştür.

Singapur, Brezilya, Malezya, Tayland, Filipinler, Türkiye, Fas ikinci dönemde daha üst sıralarda yer almışlardır. Ayrıca daha önce ilk 20 arasında bulunmayan Peru, Tunus ve Endonezya listeye girmeyi başarmışlardır.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SINAI PERFORMANS (%)

Sıralama *	1966 1973	
	İmalat Sanayi Katma Değer Artışı	İmalat Sanayi İhracat Artışı
1. Hong-Kong	7,5 - 10	7,5 - 10
2. Kore	10 ve üzeri	10 ve üzeri
3. Yugoslavya	10 ve üzeri	7,5 - 10
4. Singapur	10 ve üzeri	10 ve üzeri
5. Hindistan	0 - 5	0 - 5
6. Brezilya	10 ve üzeri	10 ve üzeri
7. Meksika	7,5 - 10	10 ve üzeri
8. Arjantin	0 - 5	10 ve üzeri
9. Pakistan	5 - 7,5	Negatif
10. Yunanistan	10 ve üzeri	10 ve üzeri
11. Malezya	10 ve üzeri	10 ve üzeri
12. Tayland	10 ve üzeri	10 ve üzeri
13. Kolombiya	7,5 - 10	10 ve üzeri
14. Filipinler	7,5 - 10	10 ve üzeri
15. Mısır	0 - 5	7,5 - 10
16. Türkiye	7,5 - 10	10 ve üzeri
17. Jamaika	0 - 5	10 ve üzeri
18. Fas	5 - 7,5	10 ve üzeri
19. Zimbabve	10 ve üzeri	10 ve üzeri
20. Guatemala	5 - 7,5	10 ve üzeri

1974-1985

Sıralama *	İmalat	
	Sanayi Katma Değer Artışı	İmalat Sanayi İhracat Artışı
1. Hong-Kong	7,5 - 10	10 ve üzeri
2. Kore	10 ve üzeri	10 ve üzeri
3. Singapur	5 - 7,5	10 ve üzeri
4. Brezilya	0 - 5	10 ve üzeri
5. Yugoslavya	0 - 5	10 ve üzeri
6. Hindistan	0 - 5	5 - 7,5
7. Malezya	7,5 - 10	10 ve üzeri
8. Meksika	5 - 7,5	7,5 - 10
9. Türkiye	0 - 5	10 ve üzeri
10. Filipinler	0 - 5	10 ve üzeri
11. Tayland	7,5 - 10	10 ve üzeri
12. Endonezya	10 ve üzeri	10 ve üzeri
13. Yunanistan	0 - 5	5 - 7,5
14. Pakistan	7,5 - 10	5 - 7,5
15. Arjantin	Negatif	0 - 5
16. Fas	0 - 5	10 ve üzeri
17. Tunus	7,5 - 10	10 ve üzeri
18. Kolombiya	0 - 5	10 ve üzeri
19. Mısır	10 ve üzeri	Negatif
20. Peru	Negatif	10 ve üzeri

* Sıralama imalat sanayi mallarının ihracat içindeki payına göre yapılmıştır.

Kaynak: Dünya Bankası

İsveç'te Tarafsız Kurullar (Ombudsman'lar)

İsveç, sanayi demokrasisini bir yaşam tarzı olarak kültürüne sindirmiş, toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal karar alma süreçlerine aktif olarak katıldığı, toplumun bizzat toplum tarafından denetlendiği ender ülkelerden biridir.

Bu ülkenin sanayileşmedeki başarısında ve bu düzeyin demokratik yapılanmalarla başarılı bir şekilde içiçe geçirilmesinde büyük önem taşıyan, adlarına "Ombudsman" denilen tarafsız kurulların sayısı beştir.

Parlamento Ombudsmanı: Kuruluşu 1809 yılına uzanmaktadır. Üyeleri, yargıç, sivil yönetici ve yüksek düzeyde askeri görevlerde bulunmuş kişilerden oluşur. Devlet ve belediye organlarına rapor veren Parlamento Ombudsman'ının bir görevi de denetleme yapmaktır. Denetleme yapılan organlar devletin çeşitli kuruluşları, mahke-

meler, hapishaneler ve ordu görevlileridir.

Kurul araştırmalarda da bulunur ve uzun d6nemli politikalar oluşturur. Uzun d6nemli politikalar oluştururken, y6r6rl6kteki uygulamalardan rahatsız olan halkın Őikayetleri ve 6nerileri dikkate alınır.

Kurula yılda ortalama 3500 civarında Őikayet dilek6esi gelmektedir. Bu Őikayetlerin herbiriyle uğraşmak zor olduğundan, en 6ok dikkate alınanlar, b6rokrasi işlemlerinden doğan Őikayetler, kişi haklarına ve toplumun b6t6nl6ęine zarar vermekte olan olaylardır.

Haksız Rekabet Ombudsmanı: H6k6metin onayıyla 1954 yılında oluşturulan bu tarafsız kurulda Şu anda 30 kişi 6alışmaktadır. Kurul spek6lasyon yoluyla fiyatlarla oynanmasını ve hileli işler yapılmasını engellemeye 6alışmaktadır. B6yle bir durum ortaya 6ıktığında, kurul bu işi yapanlarla g6r6ř6r ve cezai m6eyyide uygulanacağını belirtir. Taraflar arasında anlaşma sağlanmazsa, kurul, failleri Piyasa Mahkemesine verir. Mahkemenin j6risi, iktisat6ı, iş d6nyasının temsilcileri ve t6keticilerden oluşmaktadır.

Tüketicileri Koruma Ombudsmanı: 1971 yılında hükümetin onayıyla kurulmuştur. Kurul, mallarını satmak için yanıltıcı reklam yapan kuruluşlara karşı mücadele vermektedir. Kurul ayrıca reklamlarda malın özellikleri, fiyatı ve yapısına ilişkin yeterince bilgi verilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Eğer bir mal kişiye veya mülkiyete zarar veriyorsa satışı yasaklanır.

Basın Ombudsmanı: Kamuoyu için Basın Kurulu 1969'da kurulmuştur. Aslında İsveç Basın Konseyi'nin kuruluşu 1916'lara kadar uzanmaktadır. Basınla ilgili birçok sorunla uğraşan kurulun en fazla mücadele verdiği alan, basının kişinin özel dünyasına girmesi ve bunu gazetecilik malzemesi yapmasıdır.

Fırsat Eşitliği Ombudsmanı: Erkek ve kadınlar arasında eşitlik yasası 1 Temmuz 1980'de yürürlüğe girmiştir. Bu yasaya göre kadınlar ile erkekler arasında işin yapılması, işin türü konularında ayırım yapılamaz. İşyerinde kadınlar ve erkekler arasında eşitlik vardır. Cinsiyet ayrımı kesinlikle yasaklanmıştır. Kurul kadın-erkek eşitliğinin tam uygulanmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Kaynak: Fact Sheets on Sweden

Bürokrasisi Olmayan Bir İşletme

Sıfır stok, sıfır bozulma, sıfır gecikme: Modern işletme sisteminde "hiçbir" kavramı asla bu kadar değer kazanamazdı. Öyle bir işletme düşünün. Hiçbir işletmede sekreter, daktilo, bilgisayarçı olmasın ve iç telefon sistemi bulunmasın.

Hayır; bu bir ütopya değil. Fransa'da böyle bir işletme var. Belki, dünya için de tek örnek sayılabilir. Bu sanayi işletmesi Paris'in küçük bir banliyösünde bulunuyor. 50 kişi çalışıyor. Kurucusu aynı zamanda bir mimar olan, Antoine Benoit şirkete adını da vermiş. 1986'da şirketin toplam cirosu 15 milyon Fransız Francı; 1987'de ise 25 milyonluk bir ciro öngörülüyor. Şirketin yaptığı işler kamu veya özel sektörde isteyenlere yeni bürolar kurmak, büroları bilgisayarlarla donatmak. Bu hizmet hastahane ve hapisanelere de sunuluyor.

Şirket şu anda Antoine Benoit'in iki oğlu Olivier ve Yves tarafından yönetiliyor. İşletmenin işlerinde hiçbir kağıdın kullanılmadığı bu yeni sistemi Olivier şöyle yorumluyor: "Bizde daktilolar on yıldır kullanılmıyor. Tabi sekreterler de..."

400 metrekarelik bir alanda kurulan bu işletmenin bir diğer özelliği, iç bölmelerin olmaması. Baba Benoit bunu şöyle açıklamış: "Klasik yapılarda bir kişinin çalışması için 10 metrekarelik bir alan gerekir. Böylelikle ben bunu 3.5 metrekareye indirmiş oluyorum". İşletmenin mimarisi böyle olunca, kişiye ait bir büro da yok. Anahtar sadece her projenin üzerinde bulunuyor. Çok sayıda çalışma masasının bulunduğu bu alanda personel, gerektiğinde sadece bir masadan diğerine gidiyor.

Kişiye ait büro olmadığı için, personel de sadece bir alanda uzmanlaşmış değil. Sorumluluk paylaşılıyor.

İş yapma süreci şöyle oluşmuş: Bir kamerman müşterinin bürosuna giderek orayı filme alıyor. Bir mühendis çekilen filmi değerlendiriyor. Bir başkası işin ticari bilançosunu çıkarıyor. Sonuçta bir işletmecinin tüm işlemlerin bir değerlendirme-

sini yapıyor. Yves Benoit bu konuda şöyle diyor: "Amacımız üretken olmayan tüm işleri kaldırmak. Bizim metodla bürokrasi ortadan kalkmıştır". Ona göre eski yöntemle bu iş yapılmış olsaydı, işin sonuçlandırılması bir yılı alır, üzerinde de 100 kişi çalışırdı. Ancak bu yöntemle 3 ay bir işi sonuçlandırmak için yeterli bir süredir.

İşletmenin işlerinde hiç kağıt kullanılmıyor. Ancak dışarıyla ilişkiler için durum aynı değil. Her müşteri için bir dosya tutuluyor ve dosyalara işe göre renk veriliyor.

Entegre bir bilgisayar sistemine herkes, sahip olduğu bilgiyi aktarıyor. Buna o gün yaptıkları ve yapacakları iş de eklenebilir. Dolayısıyla herkes diğerinin ne yaptığını, ne düşündüğünü, hangi bilgilere sahip olduğunu bildiği için işletmede toplantı da yapılmıyor. Çünkü bilgisayara gidip, herkesin görüşünü öğrenmek mümkün oluyor.

Dışarıyla ilişkiler telefonla kuruluyor. Telefon ancak bir randevu almak veya vermek ya da kısa bir bilgi aktarımı için kullanılıyor. Uzun sürecek konuşmalar için, müşterileriyle karşı karşıya gelmek tercih

ediliyor. Bu nedenle işletmeye gelen toplam telefon faturası yılda sadece 30.000 Frank; bir başka deyişle kişi başına yıllık telefon ücreti 600 Frank'ı geçmiyor.

Yves Benoit, "Herşeyi yoluna sokmak için 3 yıl bize yetti" diyor.

Kaynak: Le Entreprise

Fransız Tarımında Robotlar

Tarım, Köyişleri, Su Kaynakları ve Ormancılık Mekanizasyonu Milli Kurulu (CEMAGREF) tarafından 1986 sonunda Magali adında meyva toplayıcı bir robot kamuoyuna tanıtılmıştır. Bu yıl da, bu adı geçen kamu kuruluşunun mühendis ve teknisyenleri inek sağan robotlarla bir deney yapacaklardır. Bu tasarı, sağma işleminin külfetini ortadan kaldırma amacına dönüktür. Tarımsal Mekanizasyon Müdürü Jean Lucas, "3 ilâ 5 yıl arasında, tarımda kullanılan robotlar uygulamada yerlerini alacaklar ve hatta üç yıl sonra da seri üretim aşamasına geçeceklerini tahmin etmekteyiz" demektedir.

1995'te tarımda kullanılan robot pazarının potansiyel olarak 1 milyar franklık bir meblağa ulaşacağı öngörülmektedir. Fransız endüstrisinin üretim teknolojisinin imkanları dahilinde olmasına rağmen, gerçekte bu sektörde faaliyet gösteren firma çok azdır. Bordeaux'daki Milli Elektrik ve Elektronik Yüksek Okulu'ndaki iki küçük

laboratuvarda kuşkonmaz toplayan ve üzüm bağlarında budama yapan robot projeleri üzerinde çalışılmaktadır. Çeşitli enstitü ve bilimsel araştırma kurumlarınca bu konuda çalışmalar yürütülüyorsa da, Jean Lucas, "Bu sayının en az 3 misli artmış olması lazım ki İsrail, Amerika ve Almanya bizi geride bırakmasın" demektedir. Ayrıca, elektronik ve elektromekanik sahasında çalışan ve Renault Tarımcılık gibi bir şirketle ortak girişimde bulunabilecek bir endüstriyel yapının oluşması gerekmektedir.

Başlangıçta ilginç bir durum gözlenmekteydi: Tarımda kullanılan robotun imalini ne tehlike açısından ne de zararlılık açısından gerektirecek bir ortam mevcut değildir (Nükleer endüstride, sualtı araştırmalarında, boyamada, kum yükleme işlerinde kullanılanların aksine). Ayrıca kaynak ve montaj işlerinde olduğu gibi daha kaliteli bir işgücü oluşturmalarına ihtiyaç da yoktur. Bunun dışında, üretim güvenliği zaten sözkonusu değildir, zira çiftçi grev yapmaz.

Benzerlerinin avantajlarına sahip olmayan çiftçi robotların sonuç olarak ucuz olmaları gerekmekte (inek sağan için 300 bin

frank ve meyva toplayan için 500 bin frank fiyat hedefi konulmuştur); zira bozulma ve hasar durumlarında bir şirketteki gibi teknisyenlerin yardımı söz konusu olmayacaktır.

Dolayısıyla, fazla hassas olmayan dayanıklı malzeme kullanılacaktır. CEMAGREF özel nitelikli robot yapımına ağırlık vermektedir. Robotun kolları, program sistemi ve algılayıcıları üzerinde durulmaktadır. Örneğin, Magali'de olduğu gibi spektral görüntülerine göre meyvaları ayırdedebilen bir algılayıcı imal edilmiştir. 3 ayrı filtreli kamera yardımıyla aynı noktanın ışık durumunu 3 ayrı dalga boyuna göre saptamak mümkün hale gelmiştir. Bu teknik, meyvalardan en olgunlaşmış olanları seçmeye olanak sağlamasa bile geleneksel algılama sistemlerine oranla daha az hesap yükü gerektirmektedir.

- 40 derece ile + 70 derece arasında işleyebilen elektronik sistemlerle donanımlı bu robotlar mali güçlüklerin de üstesinden geldikten sonra çiftlikte çalışma ortamına halen uyum sağlayabilecek midir?

CEMAGREF'in çabalarına rağmen robotun geleceği özel teknolojilerden çok sağ-

mal hayvanların iyi seçimine bağlıdır. Örneğin sağma sırasında meme başlarının algılanmasında hata yapılmasını önlemek amacıyla sağmal hayvanların genetik seçimi gibi..

Öte yandan zirai robot kullanımı kaçınılmaz olsa bile, yaygın bir kabul görmesi çiftçilerin bunu ne derecede benimseyebileceğine bağlı olacaktır.

Kaynak : Le Monde,

TÜSİAD 1987 GAZETECİLİK ÖDÜLLERİ

Tüsiad, ekonomik olayların ve gelişmelerin kamuoyuna tarafsız bir şekilde iletilmesini ve basında objektif yayıncılığı teşvik amacıyla 1987 yılında Gazetecilik Ödülleri verecektir. Yıl içinde, gündelik gazete ve dergilerde, "özeleştirme" veya "sanayide finansman" konularında çıkacak haber, yazı, dizi yazı, röportaj ve yorumlar arasından jürinin seçeceği 3 yazının sahipleri, aşağıdaki şekilde ödüllendirilecektir:

Birinciye 1.000.000 TL • İkinciye 500.000 TL • Üçüncüye 250.000 TL

*Jüri, Nejat Eczacıbaşı Başkanlığında
(alfabetik sırayla)
Nezih Demirkent
Prof. Sultih Dönmezer
Prof. İsmet Giritli
Nihat Gökyiğit
Oktay Kurtböke
Mehmet Şuhubi
Ertuğrul İhsan Özol'dan
oluşmaktadır.*

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ